

947

34

تاریخ استرخان

اثر جهانشاد بن عبدالحمید

التیغاروطی شویلی

ثم الحاجترخان

۱۱ ذالقدر (۱۳۲۵)

۳۲۷۷ دیکنبر ۱۹۰۷ بجی بلادہ

برهان ترقی شرکتی ذک مصارفیہ
طبع ابدادی

استرخانده برهان ترقی مطبعہ سندھ

بھاسی (۲۰) تین

ع 34 ج 9

تاریخ استرخان

1486
اثر جهان‌شاه بن عبدالجبار

النیر غاروطی شوبیلی

ثم الحاجترخان

۱۱ ذالقعده (۱۲۲۵)

۲ نجی دیکابر ۱۹۰۷ نجی یاده

برهان ترقی شرکتی ذک مصارفیلہ

طبع ابدادی

استرخانده برهان ترقی مطبعه سنده

Дозволено цензурою, Астрахань, 28 ноября 1907 г.

بسم الله الرحمن الرحيم

بو عصر ترقی ده نشر ایدلمکده اولان علم و معرفت ایسلی
 بزم روسیه مسلمانلارینه ده تأثیر ایتمکه باشلا دیغی بو یکرمنجی
 عصرده هر فن که دائر با صلوب نشر ایدلکان رساله و کتابلردن
 آکلا شلمقده در. بو نشر یاندن مستفید بولغانلردن هر برراری
 دخی برر توری رساله نشر ایدوب اولاد و طنغه خدمت
 ایتمکه درار .

بنده عاجز دخی شول نشریات واسطه سیله عزیز وطندا شلمه
 بر خدمت عاجز انده بولنمق مقصود یله بر رساله تاریخ
 استرخان یازماغه قار ویردم کرجه بن عاجز آرزو
 ایلا د کوم رساله نی تمامی ایله حاضر انوب یتمادوم ایسه ده
 بو قدر عزیز وطندا شلمه استرخانغه دائر بر رساله ترتیب
 ایدر گه سعی و غیرتمنی بو جهتکه صرف ایلا دوم چونکه بو
 رساله او قولد قده یا تأسف یا تفاخر کیترا اما اصل بو رساله
 توری اقوامدان بحث ایدوب تا تاریخانلرینک بتوی
 استرخان شهرینک روسیه گه دشوی نی بر مقدار عزیز
 وطندا شلمنک کوز آلدینه قویوب تانار خانلرینک نی سیدن
 خانلقلری بتوب کرسیان خلقینک اسیرلکده جفا چیکوب
 یور و کانلرینی بلدرماک فکر یله اشبو مختصر رساله نی نشر
 ایتمکه قرار بیردوم .

شعر

یا طوب تورماق زمان اوتدی حربت لار کیملوب یئدی
یا زوب بر رساله توندوم بیان ایتمک وقت یئدی

تاتار خانلری بتوب اسیرلکده قالغان
کرستیان بیانی

بزم روسیه مسلمانلرنک تاتار اسمی بیرامیش قران قریم استرخان
قاسم اوقا اورنبورغ طروبسکی تومان وایدل صوی
بوینداغی خالق در بو روسیه یری نیچه یوز ییل لار تاتار
خانلرنک تحت تصرفده بولوب اویس کنازلری بولسه ده
هر اشنی اشکر که تاتار خانلرندن رخصت آلورغه میبور
بولالار ایدی خان لار ایسه رخصت نی بوشقنه بیرمیچه اورص
کنازلری بیک توبانچیلک ایله خانلرنی زیارت ایتوب اوزارینه
خاتونلرینه کنیزلر تورلی قیمتی بولا کلر بیروب خاننی
یوانه لار ایدی مونک اوستنه ده کنازلر اوز خلقنه قایسی
ایمانانی تاتار خانلری فائده سینه جیبوب هم باشقه چه خاننک
کوکلون طایسه شونی تاتار خاننی بر شهر که کناز ایتوب قویادر
ایدی روس کنازلری آراسنده مسکاو کنازلری الک خاننک
سوکلواری ایدی چونکه بو کنازلر تاتار خاننک ایتکان
سوزندن چقما ینجه تاتار خانلرن تورلیچه یومشا ترغه بیک

اوسطا هم حيله كارلار ایدی . شونڭك ايچون بزم تاتار
 خانلری بومسكاو كنازلارن باشقه كنازلار كه باش ایتوب
 قويدیلار بومسكاو كنازلری تاتار خانلرینه آرقالارن قهره ب
 باشقه كنازلرنی بیک قصه ل ایدی اكر شول كنازلر مسكاو
 كنازلرنك سوزلرین طاكلاماسه لر تاتار خانلرینه شكایت
 ایتوب خان بو كنازلرنی اوترتب بونلرنك یئرلرین شهرلرین
 مسكاو كنازلرینه آلوب بیرلر ایدی مسكاو كنازلری اوز
 خلقندن ایمانانیده بیک كوب حیللر ایدی اكر خلق ایمانا
 تولامسه تاتار خانلرینه ایتوب تاتار عسکرن كسرتوب باشلرین
 کیسدره لر ایدی بو وقتده اورس كنازلرنك قولنده تاتار
 خانلرنك فتح ایتكانه چه هیچ قوتلری یوق ایدی صوگره تاتار
 خانلرینك آراسنده تورلو اختلافلر چغوب بربر سینك قانن
 اچودرجه سنه کیلوب خان بالالریده آتالری کبی سیاستکه
 اریستطا بولماغانلقدن ایکی یوز بل لر اوتسکاچ تمام بتوب
 اورس كنازلری بر اتفاق بولب تاتار خانلرینك اوزلرینه
 هجوم ایتوب تاتارلرنی تارمار ایتوب شهرلرین قوروب
 تاتار خلقی باشلارن آلوب تورلو طرفلرغه چاچیلدیلر اما
 تاتار خانلری اول اورس كنازلرینه كوب برلر بیوب
 یخشیلقلر ایتسه لرده تاتار خانلرینك قوتلری بتسکاچ قالالارن
 آلاچ بزم تاتار خلقنه اصلا مرحمت اثرلری قالمدی صکه

مسكاو كنازى آحت كه اولتوروب روسسيه خلقنه الله نك
 رحمتى ابلان قوبلغان پادشاه من ديب اعلان ايتدى
 شول وقتده مسكاو كنازى تاتار خاننك قوتى ايله پادشاهغه
 بولغاچ روس خلقنك روحانيلىرى الله نينداي احوال
 طابوب پادشاه نك چيركاو لوده اسملرن ياد ايتوب بو پادشاه
 خدمت ايتار كه آنطار ايتدروب خلقنى بر طامچى قانى
 قالغانجه پادشاهنى صافلارغه يمين ايتدوره باشلاديلردين
 عيسويده بولغان شرطارنك بريس كشىنى اوتورمه ديكان
 سوزنى پوپلر بوزديلر روس خلقى شونى سيزماسون اوچون
 خلقنى اوقتماينجه همان ظلماتده توتديلر حضرت عيسى نك
 معينلىرى ديب يوركان كشىلر شول زمان دين عيسىنى
 تمام بوزوب بترديلر بوشيشلر پادشاهغه قارشى كيلكان
 كشىلر كه لعنت اوقى باشلاديلر شوشنداى كشىلر خلقنك دين
 باشى بولغاچ روسيه نك كرستيانلىرى اوزاربنك اولكى تاتار
 خانلرنك حريتلرن تمام اونديلر كرستيانلر يوشاغان صايون
 اورص خانلىرى بىكرا كده قاره خلقنك ارستنه منوب آتلانرب
 تمام قل يا صاديلر مونه بزم تاتار خانلر شول قدر يرلره پادشاه
 بولوب نيچه كنازار و خانلر امرلرينه قاراب بنده اري بولوب
 تورغانده آرارينه فساد دوشوب جودت فطريه لارى
 ناچار لانونب اخلاقلىرى بوزلب حميت مليه ناموس انسانيه

برینه فائده شخصی و منفعت ذاتیه بر لا شوب اوزار بئك كچكنه
 بر فائده سی اوچون بتون ملت نی صانوب بیار مشلردر خان
 بالاری شاه زاده لر بر بر بئك قاننه صوصامش سلوك كبی
 برسی ایکنجیسنی ایزمك ایچون نی حیلله تابسه لر در حال
 آنکار یا بشمق مثلا اوز مرادینه بئمك ایچون بر بر ایله دائما
 صوغش جانجال داؤ نزاع لار چغاروب مسلمانلرنی طاق
 چبشی كبك فردرمق اشلری كوب کره لر واقع اولوب مرکز
 حکوما تلی تمام ضعیفلا نوب باشقه خانلرنی باقمغه توکل
 اوزلرنی تربیه ایدر کده چماسی قالمغاچ دواتلرنی زیر
 زبار کیلتر مشلر.

شعر

بیان قیلسام ایا قرداش	آغار تورماس کوزمدن یاش
نیچون بندی بزم خانلر	اسیر قالدوق بولای بر باش
کیلرب جهانغه كوب خانلر	نیچه غیرتلو سلطان لر
بودنیادین باری کوچدی	تو کوب یاش برینه قان لر
قابا کتدی بو سلطانلر	عمر سورکان عزیز جانلر
قزان قافقاز سمرقندده	حکم ایتکان قاتار خانلر
بو خانلره کوزك برصال	باقوب بونلری عبرت آل
بولب توفراق ایله یکسان	آباق آلتنده ماه سال
بزم خانلر صوغش آچدی	اختلاف لر حد دین آشدی

بو اختلاف سایه سنده اورص خانلر کوزن آچدی
 اورص خانلر بزی باصدی کوب کشی نی توتوب آصدی
 نه دکلو باریسه خانلر بیروب تختن براق قاچدی
 خراب اولدی بزم خانلر آقوب بزدن فزائل قانلر
 اسارتده قالوب بزلر قانی بزم جیغان ماللر
 حکومت اسلامیه نك تاتار خانلری بو آفته ومصیته
 ابرشما کی همسی افتراق و اتغاقسزلق ایله کیك دنیانی باشلرینه
 طار ایلاب بوغاز بوغازغه گیلوب اختلاف سیبلی نیچه مك مك
 نفوس اسلامیه نی قربان قیلمش لردر، شول وقتدن بیرلی
 بزم تاتار اتغاقسزبولوب بربر یله اتغاق قیلوب اش کورکانلری
 یوقدر مسکاؤ خانی تحت که اولتوروب پادشاه بولغاچ ایوان
 کوزنی نك اوغلی فیودر زماننده کرسئانلرنی قل یا صادیلر
 برلر بو وقتده آلباوتلر ماناستیرلر حکومت قوللرینه کیروب
 بتمکانلر ایدی روسیه ده بوزمانده خلق آزبولوب برلردن
 فائده لانوجی یوق ایدی آلباوتلر اول وقت خلقنك قدرن
 بلوب برلرینی کرسئیانلرغه اشلاتسه لرده قاتولقلر ایته آلیمیلر ایدی
 بو وقتده کرسئیانلرنك آزادلق لاری بولماسه ده آلباوتدن
 ایکنجی آلباوتلرغه اوزلری تلاکان وقتده کوچوب کیته
 آلالر ایدی شونك سیبلی آلباوتلر برسندن برسی کرسئیانلرنی
 قوترتوب نورلی یومشاقلقلر کورستوب اوزلرینه چاقرالار

ایدی بواشی کرسیتیانلر که بیک فائده لی ایدی آلباوتلرغہ
همان ضرر کیلوب توره ایدی صکره بر نیچه بلدن صوک شول
کرسیتیانلرنک آفتوق آزادلفون بترو اوچون پادشاه
حضرتلری ۱۵۹۷ نجی یلده فرمان قیلوب کرسیتیانلرنی کوچوب
یورودن طیدی هم کرسیتیانلر شول زمان تمام قل بولوب
قالدیلار بوزماندن صوک بر از زمان لار اوتکاچ کرسیتیانلرنی
آلباوتلر بیرلری بلان برکه صا طا باشلادیلر هم تلاکانچه
جزا بیررکه آلباوتلرغہ ایرک بیرلدی آلباوتلر کرسیتیانلرنی
حیواندنده ناچار کوروب نی تلسه لر شونی اشلی باشلادیلر
آلباوتلر بیرنده آلباوتلر ماناستیرلر بیرنده ماناح لار دوات
بیرنده چینا و نیکلر کرسیتیاننی اوترسه لارده بر جزا غه مستحق
توکلر ایدی بوزمانده کرسیتیان لرکه شول قدر ناچارلقلر
کیلادیکه بومسکینلر اوز اختیارلاری بلان صالدا ت بولب عسکر که
کرشه باشلادیلر کرچه اول زمانده عسکر خدمتی بیک قاتی
بولسه ده کرسیتیانلرنک عسکرلرکه کیتووی آلباوتلرغہ غایت
ضررلی بولدی موند بن صوک آلباوتلر پادشاه حضرتلرینه
عرض نامه لر بیروب صوراب پادشاه ۱۸۴۱ نجی یلده ینه بر
فرمان ایله کرسیتیانلرنی صالدا تفه کروتدن طیدی بویچاره
قاره کرسیتیانلر عسکرلرکه ~~کر~~ رایدیم دیب عریضه بیرسه لارده
آلباوتلر راضی بولمغانده عریضه بیرکان کرسیتیانلرنی کوب

مراتبه صوقدروب قاترغه بیررکه امر بیردی صکره ۱۷۶۰ نجی
 ۱۷۶۵ نجی ۱۷۶۶ نجی یلده غی پادشاه نك فرمانی ایسله
 آلباوت لارغه کرسیتیانلر اطاعت کورستماسه لر اوز حکملری
 بلان سبرکه بیررکه حق بیرلدی بویچاره کرسیتیانلرنك
 صبرلری بی نهایت بولسه ده قایسی وقتده چدی آلمایمچه
 کرسیتیان آراسنده ده چوالشیر چغادرایدی اما بو کرسیتیانلر
 هر قایسی برسوزده بولماغانلقدن آرارلند اتفاق بولغاندن
 آلباوتلر بو چوالش لارنی بیک تیز باصوب کوب کرسیتیاننی
 اوتروب یاندروب دخی ایسکی بولغنه کرتدار اییدی . بو
 مسکین کرسیتیانلر آلباوتلردن بوقدر خورلق ظلملق
 کورروب پادشاه بزنك حالزنی بلمی تورغاندر دیب آرالزندن
 بر نیجه کرسیتیان عرض نامه لر بیرسه ارده پادشاه بو
 مسکین ارکه بایلار هم چیمناونیکلر اوستمندن ژالوا
 بیررکه یاراماغانون بلیکرتراو چون ۲ نجی یکتا تیرینه
 ۱۷۶۷ نجی یلده بنه دن بریا گخی فرمان بلان کرسیتیانلرنی
 ژالوا بیرودن طیدی موندن صوٹ ژالوا بیرکان کرسیتیانلرنی
 قاطی صوقدروب سبرکه کاتورغه بتون عمرینه چه بیماررکه
 امر بیردی کرسیتیان خلقی بوزمانده تمام آبدراب نی
 اشلرکه ده ییلمای یواش بولسه ارده بر قوزغالما ی ترووی
 احتمالی بوق هم اوزاق لایمای یا گخی دن کرسیتیانلر ده

قوزغالو علامتلىرى كورنە باشلادى حتى كرسىيانلار آلپاوتلارنى
 اوتروب بو رطلرن ياند رولار بىك كو بايه باشلادى ابكەنجى
 ياقدن معرفت اياسى خلق طرفدارى كشىلر كرسىيانلارنى
 ياقلاب سويلەشە باشلادىلر مونك اوستەدە ۱۲نجى دىكابرده
 ۱۸۲۵نجى يلدە معلوم دىكابرستلار اختلالى چغوب مأمورلارنك
 كوزلرن آزاراق اچدىلر بو دىكابر اختلالندە قاتوشقان
 كوب كشىلارنى آصدىلار قايسون سىر كە بىروب سېردە ھىلاك
 بولدىلر اما شول وقتدن بىرلى كرسىيانلار آزادلىقنى استاب
 قوزغالولرى ھىچ توقتالماغاچ ۲نجى ايلكساندر بو
 اشنك قايدە باراچە غون بىك بخشى آكلاب مسكاودە
 آلپاوتلر قارشىسندە بويلە سويلادى اكر دە بىر كرسىيانلارنى
 آزاد ايتماساك آلار اوزلرى آزاد بولار دىب ۱۸۶۱نجى
 يلدە كرسىيانلارنى آزاد ايتدىلر شولاي بولسەدە كرسىيان
 آزاد توكل وقتدە اشلاكان بىرلرن بىر مادىلر بىر كانى
 اوچوندە بىك زور ايمانلار صالدىلر قايسى بىرلردە كرسىيانلر كە
 بردە بىر بىر مادىلر اما قىللق بىسەدە خلقغە حرىتلر ھىچ
 بىرلەمدى حرىتلر دىيانك بارچە ھىلەكتەندە بار بولسەدە الا
 روسىيە ابلان تركىيەدە كەنە بوق حرىت بولماغان دولتدە
 خلقنك آلغە بارووى مشكل كەنە توكل حتى مەكن توكل كرسىيانلارنك
 آزاد بولغاننە فرق بشىل اوتدى اما خلق بو زمان

ایچنده هیچ الغه کیتما دی ففیرلقغه آرتدی روسیه
 حکومتینک اداره سی خلقنی اوقتودن قورقوب خلقنک
 ترقینه هر تورلی کیرته ار توتا ایدیلر چونکه خلق او فوسه
 بلسه مأمورارنک خلق قارشیشنداغی بارچه خیانتلارن
 کوره چک هم شول وقتده خلقغه کم دوست کم دشمنان
 ایکانون بله جکدر مأمورارده بو زمانده هیچ خلقغه رعایه
 قیلما ی بارچه نظاملارنی خلقنک ضررینه نشر ایدوب
 چمادن طیش ایمانلار سالار بوزمانده تولاولر شول
 قدر کوبایدیکی حتی خلق اوزاریده کوبمی تولاکانون
 بیلمی لر مونه شولای ایتوب حاضرغی بزم حریت زمانیده
 کیلوب توغدی خلقده اوزارینک حقو فلارن صوری
 باشلا دیلر.

استرخان حکومتی

استرخان بحر خزر ایلانه سنده وولغا صوبینک شوق
 طرافنده بر کچکنه کنه مرکز حکومت اسلامییه اولغان شهردر.
 آنصاق تیمر سرای حکومتنی قاشتقاندن صوگره بحر خزر
 ایلانه سنده بولغان خلق تاتار شهزاده لارندن قویرچق
 خاننی اتفاق ایله اوزارینه خان ایدوب شول وقتدن
 بیرلی استرخان شهری حکومت اسلامییه مرکزی اولوب

۱۵۵۴ نجی یلغە قدر تاتار خانلاری قولندە بولوب مسکاۋ
پادشاھسی ایوان غروزنی ۱۵۵۴ نجی یلدە قزان شھرینی
صوغشوب آلدیغندن نوبت استرخان شھرینە یتیشیدی .
۱۵۵۴ نجی یل یاز کونئدە ایوان غروزنی قزاقلاروغیر
صوغشجی آدماردن ۲ بوزمك عسکر توزوب استرخان
شھرینە یبارکان بو عسکرنی ایکی کە بولوب برسینی کناز
شیمالین کە وایکنجیسوندە وزە مسکی قولنە تابشرغان بو عسکر
قایقلار ایله ۋولغە ایدلنە توشوب ساریچین ایله دون آراسندە
جیرنایار طوغروسندە استرخان عسکر ی ایله کناز وزە مسکی
عسکر ی اوچراشوب بیک قاتیغ صوغش اولوب استرخان
عسکر ی مغلوب اولغانلار ۲ نجی اییواردە بتون روسیە عسکر ی
استرخانغە بتوب شھر کە کرکانلر بو وقت استرخاندە یامغورجی
خان ایدی . روسیە عسکر ی کردیکی وقت صحرا بویندن
قربمغە قاچدی آنک اوزننە درویش علی خان اولدی هم
شونک یاننە عسکرلر نو یولدی شول کوندن بیرو استرخان
قزاقلاری قالوب استرخانسکی قزاقچی ۋبوسقە دیب آتالیدی
بعض روابتلرە کورە استرخان خان لرنک یورطی حاضرغی
دیویچی ماناستیر اوزننە بولغان درویش خانک وفاتندن
صوٹ کریپوس اچندە بولغان خان مسجدن اوانوب اورس
خلفی شول مسجد اوزننە بیوک صابور صالوب مسلمانلرنی

قوغلانلار . حاضرغى نوغاي خلقى شول خانلار زمانه سندن
قالغان قوم در به نوغاي خلقنك بو وقته قدر تاريخلرى
بولما غانلقدن بعض قرداشلار مزنك خان زماندن قالغانلغندنده
اصلا خبرلارى بوقدر . بونو غاي خلقى خانلار زمانده
ياز كوننده كوچوب بوري تورغان بولسا ارده روس مأمورلارى
كوچوب يرودن طيديلار صكره نوغاي خلقى بعضلارى شهرده
قالوب بعضلارى اورصدن قورقب موافيق كوركمان اورنلرغه
اولتوروب قالديلار حاضرغى حالده كوچوب بوروكان
برنو غاي بوقدر بونو غاي خلقى كوچوب يرودن طوقتاغاندن
صوكتورلى قريده ارده بولتوب باقچه يمشلارن يتشدرمك برله
شغللنه باشلاديلار بوكون نوغاي خلقنك يتشدرديكى
يمشله روسيه نك كوب طرافلارنده مشهوردر برنو غاي خلقى
بالغز استرخان شهرنده كنه اولمىوب قريم
قافقاس وتركستان ولايتلرنك بعض يرلارنده
دخى بار در تاريخنك بزرگه كورستد يكنه كوره استرخان
نوغلارلى تركستاندن كوچوب كيلگان تركلرنك بر
ملوشى بولغان خزر دندر خزرلر تركستاندن كيلوب كاسپى
ديگرنك قوباش بايوش چيتدرنده هم قوباشان چقرلارنده
اوطر مشلردر كاسپى ديگرنك خزر اسمى برله تسميه
قيلنو وينك سببى قريلارنده خزرلر اوطرد قنددر خزر لغتى

عربچه فییق کوز معنا سنده بولوب فییق کوزلی بولغان
 نوغای خلقنه عربلر طرفندن بیراگمان اسمدر صکره نوغای
 خلقی شرق طرفندن کیلگمان مغوللرنک قول آستنه کر مشلر
 معوللردن اسلام ایله مشرف اول بقلری وقت مذکور نو-
 غایلر ایله مغوللر برگه فاطنا شوب اوز سیمیا لرینی بوغالتمش-
 لردر صکره بر نیچه زمانلر اوز غاچ مذکور نوغایلر تورلی
 طرافلرغه طارالوب بر بولاه کی حاضرده طور دقلری
 استرخان شهرینک اورننه اورنا شمشلردر روسلر استرخانتی
 و غیر برلرنی ظبط ایتکاندن صوگ نوغای خلقینک کوبسی
 عثمانیه ملکترلرینه و باشقه اسلام ملکترلرینه کوچوب
 یوروب محو و پربشاش اولمشلردر حاضرده استرخانده
 بولغان نوغای خلقی اول وقتدن قالغان نوغایلرنک بر-
 علوشیدر.

شول زماندن بیرلی نوغای خلقی و خشی مغوللر عادتلی
 ایله کیلسه لرده بو کوندد قران و میشر خلقنه آرالاشوب آقرون
 آقرون مغوللر عادتین طاشلاب نوغایلقلرون اونتمشلردر
 حتی روابتلره کوره باشلرینه ضرور بورکملر کیوب آرتسی
 بورکان کیوملر کیوب بروخشی صورتده یورکانلر حاضرده
 بو کیوملر شهرده تمام بتوب بعض قریه لرده کورنکالیدر
 بو مقدس بولغان کیوملرون طاشلاغانغه بکرمی اوتوز

یلدن آرنوق بولماسه کراک .

استرخان شهری گرچه اولده کچک اولسه ده صوک
 یلارده غایت ضورایوب اون سکزمک ملت اسلام ۱۴ جامع
 شریف بکرمیلاب گوزال مکتب مدرسه لری موجوددر
 استرخان شهرینک هواسی رطوبتلی قشی آز اولوب یاز
 کونینک هواسی بر آز بوزغراق اولغانغه کوره بایلر
 مامورار کوبراک باشقه شهرلر گسه سیاحت فیلماقده درار
 استرخان شهرینک اطرافنده هر تورلی یمش باقچه لری
 اولوب روسیه نک هر شهرلرینه بیرلمکده در. گرچه بوندن
 اول استرخان مسلمانلری باقچه چیلق اینه کون کوروب
 علم معارفدن قوری قالسه لارده بو صوک کونلرده حریتنک
 بر آز اوچقونی بایلککچ دین فردا شلرمز بر آز بقودن
 باشلرون کوتاروب ترفی بوللمرن ازلامه یه باشلادیلر .
 خصوصاً علم و معارف نورلرون نشر ایتمک آرزوسيله شهرمده
 ایکی جمعیت آچلوب شورای اسلام انله جمعیت اسلامیه دکی
 اعضا افندیلر کامل اجتهادلرون صرف ایدوب قارالوب
 قالغان فردا شلرمزی ظلمات، جهالتدن خلاص ایدوب
 گوزل ترتیبده مکتب و مدرسه لر آچوب اولاد وطنه خدمت
 ایتمکده درار استرخان شهری سودا باغندن هر بر خدمت
 قابلوب بو و قتده روسیه ایچروسنده الک بر رجی برکاتلی

شهر لردن حساب قیلنما فده در. چونکه کاسپی دینکیزی
 یقین اولد یغندن استرخاننک اڭ بیوک سوداگرلری بالق
 دراه سودا ایتمکده درلر استرخان شهری بوردن اسلام
 شهری اولغانغه کوره اطرافنده غایت کوب مشایخ الکرام
 اولیا عظام مدفوندر انشاءالله رساله نڭ آخرنده هر قایوسینک
 تاریخ وقاتلرون ترجمه حالرون مدفون اولغان برلرون
 اسملری ایله بیان ایدله جکدر. استرخان مسلمانلری
 غایتده یومشاق هر کمکه رحیملی. خصوصاً اطرافدن
 کیلکان عالم علماغه اخلاصلی اولوب ممکن قدری هر کمنک
 درجه سنه کوره رعایه ایتمکده درلر شونگا کوره یاز کونده
 هر طرفدن عالم علمالر برسی آرتندن برسی کیلوب شهر مزی
 زیارت ایتمکده درلر گرچه باشقه شهرلرگه قاراغانده بزم
 استرخان مسلمانلری مد نیتلی اولماسه ده شوشی جهتلری
 ایله باشقه شهر مسلمانلرندن آلدده در چونکه پیتربورغ
 شیکللی بای شهرده بای مسلمان فردا شلرمز نیچه سنه لردن
 بیرلی بتون روسیه دن اعانه جیوبده بر مسجد جامعنک
 بناسنه جرئت ایده آلمیلر. شونگا کوره بزم استرخان
 مسلمانلری باشقه شهر مسلمانلرندن فقیر واک اولسه لارده
 برسنه نڭ ایچنده بر مدرسه بر مسجد جیوبده غایت گوزال
 روشده بنا ایدوب ۵۰ مکه یاقین آخچه صحنه ایتدیلر.

جناب الله هر قابوسينك مالنه برڪات بارسون.

بو استرخان شهرى يوقاربده ذكر ايدلمش قوبرچق
خانندن صوڭ كوب خانلر بولسه لرده تاريخ وفاتلرون
تاريخ جلوسلرون هيچ بر تاريخ اشكاره كورساتمى بن فقير
بعض تاريخلردن اسملرون نكته جيوب بولساله گه ترتيب ايله
۱۸ خانندن مركب تاتار خانلرى حكم سورگانون
بيان ايدامن.

اول فطلى تيمر بن على تيمرخان ۲نچى محمد خان
۳نچى حفيده چواق خان ۴نچى منغشلاق خان ۵نچى
احمد بن محمد خان ۶نچى محمود خان بو محمود خاننك
استرخان موزى خانه سنده صوغلمش آقچه لرى بار هر قابو-
سينك اوستنه يازلمش السلطان العادل محمود بن محمد بن
تيمر ۷نچى قاسم خان ۸نچى حيدر بن ابى الخير خان ۹نچى
عبدالكريم بن احمد خان بو ذات ۹۰۵نچى سنه لرده
خان بولوب ۹۱۰نچى بلغه قدر خانلغى معلومدر ۱۰نچى
جانى بك بن احمد خان بو ذاتنك حاضرده صوغلغان
نمكه لرى كورنكالى در ۱۱نچى حسين خان ۱۲نچى آلق
خان ۱۳نچى قاسم سيد احمد خان ۹۳۸نچى يلده چركاس
طاغفسي استرخانغه هجوم ايدوب مقتول ايتديلر ۱۴نچى
عبدالرحمن خان ۱۵نچى شيخ حيدر بن شيخ احمد خان

بو ذات ۹۴۴ نجی یلده عزل ایدلوب ۹۶۱ نجی یلده یا —
 گغیدن خان ایتدیلمرا اوج یل خانلق ایدوب وفات بولدی
 ۱۶ نجی آق کبک بن مرتضی خان بو ذاتی بمغورچی خان
 قتل ایتدی ۱۷ نجی بمغورچی بن بیردی بک خان مونک
 زمانده ابوان غوروزنی عسکری کیلوب استرخانتی ضبط
 ایتدیلمرا ۱۸ درویش علی خان بو ذاتدن صوگ استرخانده
 تاتار خانلری منقرض اولدی قالوا انا لله وانا الیه
 راجعون .

۱۸۹۲ یلده ذوالحجه آینده بیک قوتلی و با بولوب حتی
 کوننده ۴ یوز ۵ یوزگشی وفات بولدی و با کوتارماس
 بورون دوختارلار اوراملرده کورکان آوری کشی لرنی
 توتوب حسته خانه غه ایلتوب کوبسین قریلای غوروپلارغه
 صالوب دفن ایتدیلمرا استرخان جماعتی دوختارلنک بوذا
 معقول اشلرن کوروب وجدانلرینه چدای آلماینجیه
 اتفاق ایله خسته خانه یه باروب اوت صالدیلمرا نیجه
 دوختارلرنی اوتقه صالوب یاندروب کل لرن هواغه صاحبدیلر
 صگره غویرنا طورنک ایونه باروب اورام طاشلری ایله
 غویرنا طورنک ترازه لرن اواتوب غویرنا طور جنابلری
 جماعت نک بو معامله سین کوروب عسکر کیترتوب جماعتنی
 آندردی کوب کشیلر تلف بولدی لرشول وقت اوج کوننگا

قدری هیچ بر برده کیمت ار چای خانه لر آچلمدی پرا خودار
 یورومادی صگره صراطوف غوبیرناسندن ایکی منک
 صالدا تکیترتوب شهرمزی احرانیه غه قویدی تمام اوچ
 آبخه قدر عسکر صاقلادی .

۱۸۱۰ نجی یلده همت ایاسی داود آغا آق مسجدنی
 صالدرغان بو مسجدنی صالدرماس بو رون اسلام مسجدلری
 قلا ایچنده بولب صگره اورس جماعتی قوت آلاچ نوغای
 خلقن آقرون آقرونی کاناونک بو یاغنه کوچرکان لر
 کاناونک بو یاغی مسجد لراورنی سی صازلق قامشلق بعض
 نوبه یرارده زیارت اولغان شوکلا کوره بزم وای لرمزنک
 زیارتی کو بیسی عمارت ار استنده قالوب بو زمانده نا معلوم
 بولب فالدیلمر بو آق مسجدده بابای آخون کوب سنه لر
 امامتک ایدوب حاج قیلماق نیتی ایلان مکة مکرمه که
 باروب بعد اداء الحاج روح شریفنی جناب حق غه تسلیم
 ابتدی صگره اورنده کریم حضرت امام بولدی بو کریم
 حضرت صدیق حضرت ایله نیچه سندلر شول مسجدده امامتک
 ایدوب ۱۹۰۴ نجی یلده صدیق حضرت دارالفنادن دارالبقایه
 رحلت ایددی . اورنده عبداللطیف حضرت نی کریم حضرتکه
 اییداش ایتدیلمر بو ذات شریف قران غوبیرناسی اولوب
 غایت صوفی و تقوا کمه لردندر .

۱۸۹۸ نجی یلده مای ۱۵ نده فزان کو پیچی شاکر
 قزاکوف جنابلری عبدالوهاب حضرتنک مسجدن صالدردی
 بونک اورنده اول کچکنه کنه اغاج مسجدی ایدی شول
 اغاج مسجدنده عبدالوهاب حضرت ۵۰ یلغه قریب امام
 ومدرس اولوب اولاد وطنغه خدمت ایتدی بوذات
 شریف اهللی استرخانلی اولوب عید الله حضرتدن علوم
 دینیہ نی تحصیل ایدوب عبد الرحیم حضرتدن قرآن عظیم
 الشاننی اوکرانوب اورننه امام ومدرس اولدی صگره
 مسجدی صالوب بتکاچ بریلدن صوک وفات اولدی اورننه
 اوغلی عبد الرحمن حضرت امام بولدی بر نیچه یلدن صوک
 محله جماعتی قرانشتانت شهرندن عبد الرحیم حضرتنی
 کوچروب عبد الرحمن حضرت یاننه ایداش امام ایتدیله
 بوذات شریف مصره علم تحصیل ایدوب تفسیرکه قرائتکه
 غایت ماهر اولوب احوال زمانندن خبردار ترقی پرور
 ذات در.

۱۸۰۱ نجی یلده سنتابر نک اوچنده شاکر کازاکوف
 جنابلری ضور ایصادغه ینه برطاش مسجدی صالدردی
 بویرده اول محله اولمای بش وقت نماز قیلور اوچون بر
 ایولاری بار ایدی مذکور اورنغه طاش مسجدی صالغاج
 فیص الله حضرت امام بولدی بوذات شریف اصلی پنزه

غوبیرناسی انصار او یزی اولوب عبدالوهاب حضرت دن
علوم دینییه نی تحصیل ایدوب مذکور مسجدده آلتی ییل
امامتجیلک ایدوب وفات بولدی اورننه ابراهیم حافظ
امام بولدی .

۱۹۰۸ نجی یلده ۳ نجی اییونده عموم جماعتنک همتی
ایله کریوش مسجدی صالندی بومسجدنک اورنن حاجی
حبیب الله نجم الدین اوغلی کریوش جماعتنه هبه ایدوب
قالدرمش ایدی شوشی مسجدکه نور محمد اسفندیار اوغلی
امام بولدی بوذات شریف اصلی نیثر غاروط غوبیرناسی
پوژار قریه سی قرانده ولی حضرت مدرسه سنده علم تحصیل
ایتمشد رغایت تقوا اولوب بوزماننک ترقی پرورارنددر .
۱۹۰۶ نجی یلده عموم جماعتنک همتی ایله جمعیت
اسلامیه مدرسه سی صالندی بروسه شهرندن داملا صالح
افندی نی کیتروب مدرسی ایتدیلمر .

۱۹۰۵ نجی یلده اویتا برنک ۲۸ نده علم معارف نشر ایتمک
آرزوسيله شورای اسلام جمعیتی آچلمی شهرمزنک
ادیبلرندن مصطفی لطفی افندی رئیس ایتدیلمربوذات
شریف . مصطفی لطفی حاجی صدرالدین اوغلی اسمعیلوف
جنابلری مسقط رأسی باکو غوبیرناسنده شماخی شهرنده
(۱۸۷۲) نجی سنه سنده تولد ایتمشد : (۱۸۸۲) ده مکتبه دوام

ایدوب درت یل مکتبده ختم قرآن و ترکی یازمغی اوفومغی
تحصیل ایتد کدن صوڭ (۱۸۸۶) نجی یلده شماخی شهرنده
زماننک برنجی فاضلرندن اولان عموچه زادهسی صالح
افندی حاجی محمد حسین اوغلی مدرسه سنه دوام ایدوب
علوم عربیه دن صرف ونحو تحصیل ایدوب (۱۸۹۱) یلده
صالح افندی وفات ایتد کدن صوڭ مشهور آبا مسلمدن قالمه
جمعه مسجد مدرسه سنه دوام ایدوب آلتی سنه شو جمعه
مسجد مدرسه سنه مدرس عبد الخالق افندی ابراهیم
خلیل افندی زاده نك درسنه دوام ایدوب (۱۸۹۷) دن
اعتبارا شماخی شهرینک قاضی مشهور عالم اولان فاضل
بی مثل حاجی مجید افندی بن حاجی مصطفی افندی
الدیالی حضرتلرینک درسنه دوام ایدوب ففهدن مجمع الانهر
وتفسیردن قاضی بیضاوی درسارنده بولوب ختم کتب
ایدوب (۱۹۰۰) اجازت آلمغه موفق اولامشدر شو تاریخده
مصطفی اطفی جنابلری ترویسکی شهرنه کیوب مشایخ
طریق نقشبندیدن اولان مرشد کامل زین الله حضرته
تسلیم اولوب وهم حدیثدن اجازت آلوب صکره تجارتله
مشغول اولدی تجارتلری اسه مرحوم آناسی حاجی
صدرالدین افندی (۱۸۶۹) سنه دن اعتباراً شهرمزا اولان
حاجی ترخانده تجارت بناسی قویه رق حاجی صدرالدین

افندی دین صکره، اوغللری هم بوراده تجاریتله مشغول اولدیله تجارتلری ایسه آلطون کوش وهر نوع جواهرات قسمی وهر تورلی پالاسلر واپک ماللردندراک نهایت مصطفی لطفی افندی (۱۹۰۲) ده استانبولاه سفر ایدوب استانبولده دارالمعلمین شاهانهیه قبول اولوب اوچ سنه دارالمعلمینغه دوام ایدوب رشديه صنفندن مأذون اولوب ۱۹۰۵ نجی سنه ده نو یابر آینه شهرمه عودت ایدی شو مصطفی افندی ناک غیرت همتی سایه سنده شورای اسلام آچلوب شورای اسلام سایه سنده حاجی ترخان مسلمانی بک ایلرو کیتوب ۱۹۰۶ نجی یلده یاگی ترتیب ایله دارالادب مکتبن آچوب مصطفی لطفی افندی نی مدیر ایتدیله .

۱۸۲۵ نجی سنه لر چما سنده نوغای مسجدن آخون جان قاضی نیازوف جنابله ی طر فندن بنا ایلدلمش مذکور مسجدده الحاج الحرمین حمزه ابن مرتضی امام اولمش . حمزه آخون دیو مشهور در بو ذات شریف میکرده ده داملا عبد الله حضرتدن علم تحصیل ایدوب ۶۰ سنه دن زیاده امام و آخون بولمش اصلی استرخان خانلرینه منسوب طائفه دن بولسه کراک ۱۸۹۵ نجی یلده مدینه منوره ککه هجرت ایدوب بعد ادا الحج مدینه به بار رکن کاظمه دینلان منزله وفات اولوب شول یرده دفن ایدی یاشی ۹۰ دن

بو ذات شریف حاجی ترخان جماعتنه هر دائم امر
 بالمعروف ونهی عن المنکر ایله موصوف کلامی تأثیرلی
 مبارک غیور آدم بولغان خصوصاً مأمورلر طرفندن نیندای
 کاغذ کیلسه ده جماعتکه مصلحت ایتمای هیچ برایش که
 کیرشما کان شوکا کوره صخرانشین خبائی قارلرهنوز یاد
 ایدالر ایمش یعنی نیندای اش که شروع ایتمساک اول
 ذات شریف ایسمز که کیلوب توشه در دیب حکایت ایده لر
 ایمش الحاصل هر اشنی او یلاب فکرلب یورونه تورغان
 ابرانلیلردن اولوب اورننه اوغلی فرید حضرتنی امام ایتمکان لر
 بو ذات شریف بروسه شهرنده هم استارلی حارث حضرتدن
 علوم دینییه نی تحصیل ایدوب فرق سنده دن بیرلی شول
 مسجده ده اما متجیلک ایدوب هر کمه خیر خواه بولوب ملت
 اسلام نك ترقیسنه اجتهاد ایدیجی منلردندر .

۱۸۵۰ نجی سنه لر چماسنده شهر مزده همت ایاسی نیاز

آغا طاشدن قار مسجدنی صالدرغان بو مسجده ده ملا عواص
 افندی امام بولغان بو ذات شریف نچه یل اما متجیلک
 ایدوب وفات بولغان اورننه علی حضرت مقصودف امام
 بولغان بو ذات شریف عبد الوهاب حضرت دن علم تحصیل
 ایدوب غایت عالیم سیاسی اشلرگه ماهر اولوب حقانیت

ایله موصوف ایلر دن در .

قرغز طائفه سینک بیانی

بزم قرغز و قازاق اسمنده بولغان قوم روسیه غه تابع اولغانچی هیچ بر حکومت که بالفعل تابع بولمجه آریه صخرالارنده حیوانلارینی کوتوب ابرکنلکده معیشت قیلمشلاردر اطرافنده مدنی حکومتلر اولسه ده هیچ بر پادشاهدن جبر ظام کورماشلاردر اوزلارینک حیوانلارینک ایتلارینی آشاب سوتلارینی اچوب یون و تر یلارینی کیوب و خشی روشده راحتلک ایله کون کورمشلاردر قرغلارینک آرالارنده بر دعوی و نزاع بولغانده اق صاقال اسمنده کی قارتدی حکم قیلمشدر . قزاق خلقی اق صاقال لرینه غایت توبانچیلک ایله اطاعت قیلمش لردر لکن آرالارنده اوزلارینی خان دیب آنامش بیوک لر بولسه ده قرغز آراسنده رسمی و مشهور خان لر آز بولمش در .

قرغلارینک روسیه غه تابع بولولاری

قرغلر روسیه حکومتنه هیچ بر قارشیلق قیلمای ۱۷۳۰ نچی تاریخ میلادیه ده تابع بولا باشلامش لردر آفرون آفرون ایله ۱۸۶۵ نچی یلده تابع بولوب بتمش لردر التی

بدی و لا یتده بولغان قرغز خلقی حاضردہ روسیہ قول
 آستنه کیروب آلتی، میلیون بولوی تخمین قیلنه دور -
 روسیہ حکومتی بولنرغه اولده سزدن هیچ بر نرسه آلمان
 فقط حساب نیکرنی غنه آلورمز هم اوز گزنی دشمانلردن
 صافلار مز دیب آداب صوگره قرغز خلقن اوکروقلارغه
 تقسیم قیلنغاندن صوگ اوله آفرنلق ایله ایمانه تولانه
 باشلامش بو ایمانه اولده یورت باشندن - آله کیلمش
 ایسه ده صوگره جان باشندنده تورلو جیولر آله باشلامش
 حتی اوچهر دو رتر مک قویلی بایلرغه قوی باشنه ۲۰ تین دن
 آله باشلاب قرغز خلقنه غایت آغر بولا باشلامش در قرغز
 خلقنک اول زمان لرده اوز بیرلرینه اوزا-ری حواجه
 بولسه لرده صوگره بر نیچه یل لردن بیرلی آلا رنک معیشتکه
 اک موافق بولغان بیرلرینه روسیه اچندن مهاجرلر کیله
 باشلامش در صوگره روسیه حکومتی مونگار غنه ناعت لوب
 قالماینچه قرغز خلقنک آراسنه میسونیرلر بیروب جانلرینه
 و قیللرینه قصد ایتمک باشلامش لر قرغز خلقی نیچه یوز
 یل لردن بیرلی مسلمان بولوب کیلونی دعوا قیلوب یورکان
 قازاق لارغه میسونیرلر کیلوب سز شریعت ایله عمل قیلمی سز
 بلکه عادت ایله عمل قیله سز عادت ایله عمل قیلماق
 مسلمان بولمای بلکه مجوسی لر دیب سویلاب اوزارینک

پروا و اصلونی دین لرینی عرض ایدوب کیلوگز بئزئک دینمز که
کرگز مسلمانلق ایله چورالما گز دیه باشلامش لردر قزاق
خلفی کرچه اولده وحشی جاهل خلق اولسده میسونیرلرئک
یوندای سوزلرینه قولاق آصم-ای قورقوشب بالالارینی
مسلمانچه اوقوترغه ایمان اویرانور که طرشا باشلاب یاقن
شهرلردن قزاق نوغای خلقندن شا کردار چاقرا باشلامش لردر
میسونیرلر کرچه بو حالنی سیزکاچ قزاق آراسنه نوغای
خلقندن شا کردار معلم لر کرووینی حکومت آرقلی منع
ایتدرمش لرایسده صوگره معلم لر چالمه چاپان کیوب
معلم اسمی ایله کره آلاماسه لرده سودا گراسمی ایله کره
باشلامش لردر معلم افندیلردن سودا کر براساک مالک
قایده دیب صور او بیچیلر بولغانده کسه لرندن طاسما و اینه
ییلرینی چغاروب کورستمش لردر شول ره و شچه قزاق
خلفی بالالارینی عموماً اوقوترغه طرشمش لردر بیوزمانده
قزاق خلفی کوبسی تیزراک بلارونی آرزوایدوب چیت
شهرلر که بیروب شریعت علمن او کرانور که تسکلیف قیله لار
قزاق خلقئک بو حالری میسونیرلر که ایشلا باشلاغاچ
حتی میسونیرلر اوچ دورت بل مقدم هر بر کیزاوبکه کروب
نوغای معلملر بوقمی دیب تفتیش قیله باشلامش لراییدی
لکن بیوزمانده روسیه ده نورلی برارده تورلو فتنه لردر

بولا باشلاغاندن بیرلی بوحالیر بر آز باصلوب طورادر
 قرغز خلقی میسونیرارنک بو حرکتیه ندن ناراضی بولسه ارده
 مسلمان چیلغمز قوتله نورکه سبب بولدیلر دیب آنلردن
 بیک ممنونلاردر اکر میسونیرلر کیلوب اویاتماسه ار قزاق
 خلقینک مسلمانچیلقلرن اوزندن اوزی سونووی بیک
 احتیال ایدی ایدی حاضرده قزاق خلقی قوت طابمش
 آرارنده حاضر بر نیچه یوزالوغ مدرسلرده بار
 بخارادن وفازاندن تکمیل تحصیل علم کیلوب قایتوب
 اوز خلقنه شریعت علمن اوکراتوب تارالاتماقده درار.

پولشه مسلمانلری

روس لرنک پواشه دیب وترک لرنک لهستان دیدیکلری
 مملکت باوروپای روسیه نک غرب طرفنده سکر اون ولایتدن
 مرکب بر بردر لهستان دواتمینک انقراضدن صووک بو برار
 پروسیه افستریه و روسیه آره لرنده بولوب کوب یاری
 روسیه که قالمشدر لهستان مملکتی اون بشنجی عصرنک
 آخرلرنده ضعیفله نمکه باشلامش پولشه کنازلیکی پروسیه که
 قارشی مملکتلرینی صاقلادن عاجز قالدیقلرندن اول
 وقتلرده قوتلی اولان قریم خانلغندن یاردم ایستمکا
 باشلامشدر علی الخصوص پواشه کنازلرندن مشهور ویتولد

جنابلری قریم خانلغی ایله اتفاق ایدوب قریملیلردن
 کوب آتلی عسکر چاقرمشدر پولشه کنازی ویتولد جنابلری
 بو عسکرار که بیک کوب حقوقلر امتیازلرو برونی وعده دیلوب
 پولشه قزارینی آله اغه دخی مساعده ایتمشدر ایشته شول
 وقتده بو مسلمان عسکرلری کوبسی مملکتلرینه کیری قایتسالرده
 قالغانلری پولشه قزارینی آلوب آنده وطن طوتوب قالمشلردر
 بو پولشه غه مسلمانلرنک کیلولری اون آلتنجی عصرلرده
 اولوب شول وقتلرده بیک کوب اولسهلرده کوبسی ترکیه که
 هجرت ایتد کلرندن بو کونده مجموعسی ۳۰ مگدن آرتوق
 توکلدر بو مسلمان قرداشلر و یلنا غرونوکو و نامنیسکی غو بیرنالیینه
 طارالمشلردر بو مسلمانلرنک کسب و هنرلری ایکنونچیلک
 اولوب فقط کوبسی مأمور و چینونیک لاردر قریهلرده معیشت
 ایدنلر بیک فقیر اولوب تجارت وسودا ایدنلر هیچ بو قدر
 عادت ولسانلری اولده ترکی اولمش ایسه ده کوب زماندن
 صوگره پولاکچه که روسیه نک استیلاسی بعدنده روسچه غه
 اوشمشدر همه سی مسلمان ایسهلرده دیانتلری بیک ضعیفدر
 قریه خاقلی نادانلقدن شهر خلقی کچوکلکدن روس
 مکتبلریده روس تربیه سی کور و سبیلی دین اسلامنی یخش
 اوکره توجیلر اولما دیغندن کرک باش یکتلر و کرک قزار
 آراسنده خرستیان دینه چغو بیک کوبدر . فقط مسلمانلقلاری

آتا و بابا دن کور بلوب و ایشد بلوب بلنمش بر عادت
 قیلند در عبادتلی زکرتسمیح و قرآن او قودن عبارتدر
 تورکیچه بیلمد یکلرندن بونلر ایچون ترکی کتایلرینک هیچ
 فائدسی یوقدر بو برارده میسونیرلر هیچ یوقدر چونکه
 پولشه نك شهر خلقی بیک مدنی و اوتکوندن میسونیرلر که بونده
 اش کورو آغردر میسونیرلر اولسه ایدی بویچاره مسلمان
 قرداشلر کوزلرینی آچوب بلکه قرغزلر کی او یغانورلر
 ایدی بویچاره لرنک قران مسلمانلری حقنده کی معلوماتلری
 بیک آز و فکراری بیک ضعیف و ناچاردر چونکه روس
 کتایلرنده بزقران مسلمانلری تاتارلردیه بیک فنا
 وعادتلرمزی قرغز قبیله سی کبی وحشی بر خلق ایتوب
 کورستکان اوچون بو طرف مسلمانلری آراسنه کیلونی
 هیچ اویلا مامشلدردو بزدن هیچ بر نرسه امید ایتمه مشلدرد .
 ایندی حاضر بو یللرده حسین بیکیوف کبی بعض اصحاب
 حمیت پولشه که باروب بعض یاشلرمزنک همتی ایلمه
 آنداغی اسلاملر ایله مناسبت حاصل ایتدی . و بالالارینه
 اعمال دینییه و بر آرتل اوکراتوب نیکز قوردی ایسه ده
 لکن بونلرنی آغارتیق ایچون بینه بیک کوب یل لار لازم
 و بیک طر شماق کیراک در . حاضرده بوز که یاقن قدر
 مسلمان پالاک بالالاری حسین بیکیوف جنابلرنک غیرتی

سایه سنده روسیه نك ایچنده در او شهر ارده مسلمانلار آراسنه
 طارالمشردر . بر نیجه بل دن صوگره اسلام مدرسه لردن
 پالاک شا == رداری تحصیل ایدوب مملکتلرنه
 قایتوب هر بری برقریده ده امام بولورلار و بعضیلری معامده
 بولورلار و وجهله تیزدن بولشه برنده ده دین اسلام نشر
 واحیا ایدیلور .

قتای طائفه سی

بو زمان لرده قتای طائفه سی ده باشلرن کوتاروب
 او یغانه باشلادیلر قتای طائفه سی بو کونکا قدر علوم و معارف
 جهتنده میلاد عیسی دن آلتی عصر مقدم بولغان حکیم
 کونفوجیوس نك اثرلرنده یازلغان مادده لردن چیتکه چقمیلر
 ایدی قتای طائفه سی اک الوغ مکتبلرندن شهادت نامه
 آلمق اوچون حکیم کونفوجیوس کنابلرنده یازلمش معلوماتی
 کوزال صورتده تحصیل ایتماک یته ایدی شونکا کوره علوم
 وفنون حقیقده ایله هیچ مناسبتی بولماغان امتحان
 شهادت نامه سی آلغان کسنه لر قتای خلقنک هریرنده
 کامل اختیارلی بولوب الوغ برحاکم بولو ممکن ایدی .
 ایندی حاضره غی زمانده بوقدر غنه تحصیل نك
 یتمه کاندکندن قتای طائفه سیده یا گئی علملرنی تحصیل

ایتماک اوچون یانگی مکتبلر آچارعه مجبور بولدیلر .
اولده قتای طائفه سینک مکتبلرنک پر و غرا عما سنده هر تورلی
علم داخل ایدی یعنی هر بر مکتبده اون تورلی علم
او قولنه ایدی حاضر ایسه حقوق طب صناعت کبی قسملر که
آیرلوب عمومأ ابتدائی رشدی عال شعبه لرینه بولنمشدر
قتای طائفه سندۀ عسکری مکتبلر اولما ینچه بوصوک زمانلرده
پیکین شهرنده وفات بولغان نوانک طوره تورعان
یورتنی عسکری مکتب ایتمشلردر حاکیم کونفوجیوس
مسلکندۀ صوغش اشلری مکروه بولغانلقدن قتای طائفه سی
صوغش اشلرینه ییک اخلاص بیرمیلر ایدی معارف
اشلرینی ده اول دین و مذهب وزیر ی باشقاره ایدی قتای
طائفه سی بو کونکه قدر استعمال ایتمش یاز واری قرئیمسز
و تورلو اسملردن عبارت ایدی بوصوک زمانلرده قتایلیلر
ایلیلی حرفدن مرکب بر الفبا ترتیب ایتدیلر بو کونده اشبو
الفبائی اوچ یوزمک قدر خلق استعمال ایتمکده در . قتای
خلق بو کونکه قدر سودا ایله شغالله نونیده الوغ کیمچیلک
حساب ایتلر ایدی چونکه حاکیم کونفوجیوسنک فیکرنچه
عام و معرفت تحصیل ایتودن باشقه حرمتلی شغل یوق ایدی
ایندی بو کونده قتای خلقی او زارن سودا کده قابلیتلی
اندکون توشنب تورلو سودالره کرشه باشلا دیلر هم باشقه مدنیتلی

هملک نلرده کی کبی عمومی کتب خانهداردن الوغ فائدلر بولا جغنیده
توشندیلر بو کتب خانه لار مد نیتک ترقیسنه نی قدر خدمت
ایتکالنلکی نی قتای خلقی حاکیم کونفوجیوس زماندن بیرلی
اویلا نما مشلر ابدی .

قزل باش طائفه سی

ایران طائفه سینک جمعیسنه بزم قاتار خلقی قزل باش
دیرلر علمالرمز شیعه و روافض دیرلر بوشیعه و روافض خلقن
بزم قاره خلق مطلقا باطل مذهب دیما کلری بسر عادت
اولوب کتمش در . بو قزل باشنک آصلن هیچ کم تفتیش
ایتکان یوق قزل باش شیعه دیماک محب اهل بیت
رسول الله دیما کدر و روافض دیماک دخی رفض ترک
ایتماک تاشلاماق معنا سنده ایدیکی هر کمه معلومدر .
هجرتدن صوگ ۱۲۱ نجی یلده کوفه شهرنده بر طائفه زید بن
حسین بن علی حضرتلرینه بیعت بیروب آنی خلیفه ایتماک
اولغانلر ایدی لیکن شول طائفه حضرت ابو بکر ایله عمر
رضی الله عنهم دن رضا اولمالفلرندن زید حضرتلرینه ده
آنلارنک خلافتی جائ توکل دیب اقرار ایتمکنی تکلیف
قیلدی لار ایسه ده زید حضرتلری اول طائفه نک تکلیفلرن
قبول ایتمکان اوچون آلا ی ایسه بزرگونی رفض ایده مز .

یعنی طاشلای مزدیدیلر شونگا کوره اول طائفه غه رواقض
دیب آتالیدی ایدی نی اوچون بزم تاتار ایله قزل باش
بری برن تکفیر ایدر درجه دشمن اولدیلر بزه قالسه بو
ایکی طائفه نك دشمنلقلری خلفاء عباسیه ایله عثمانیه
حکومات لرنك پالیتیقه سی بو ایکی قرداش لری برون
آخردن آیدیلر . خلفاء عباسیه زمانده حضرت علی
طرفداری بر طائفه هر وقت اوزلرنك اولوغلرون خلیفه
ایتمک فکرنده ایدیلر اما خالفا عباسیه لراوزلری مستفل
خلیفه لری اولور اوچون حضرت علی طرفداری طائفه نك
اولوغلرون یاشرون یاشروننگنه بوق ایتدکلری کبی
قابسی وقتده آنلر حقنده تورلو افتراالرده ایتدیلر ابن
خلدون حضرتلرنك مقدمه سنده ذکر ایدله در عباسیلر
شول طائفه ایله صوغش قیلغانده قلیچ ایله غالب اولالما
غاج اوز طرفداری بولغان قومنی آنلاردن آبرر اوچون
ادریس اصغر نك آتاسز دنیاغه کیلومون تاراتوب آل رسواکه
بیوک افترا و بهتان ایتدیلر حاصل عباسیه لرا آنلار طرفنده
بولغانلارنی خلقغه دشمن کورساتور اوچون حضرت علی
طرفداری طائفه نی باطل مذهب حتی کافر دیمک درجه سینیه
قدر جرئت ایتدیلر هجرتدن ۹۰۰ نچی یلده بو دشمنلق
دخی قوتلندی شریله که بو وقتلرده عجم شاهلرندن اسماعیل

الصفوی آزار بیجان قومس کبی و غیر برارنی آلوب کوب
 خلقتی اوزینه قاراتوب بونک ایلده بعض بر وحشی قومده
 قوشولوب کشی اوترمک قبار آچماق کبی و حشیلک صادر
 بولغاندن عثمانلی سلطانلر بونک غیرتینی موجب ایدوب
 ۹۲۰ نچی هجریه ده اسماعیل الصفوی ایلده سلطان سلیم ما
 یینده مشهور جالدران صوغشی اولوب گرچه عثمانلی لر
 غالب اولسه ارده عثمانلیر ایلده ایرانیلر آراسنده دشمنلق
 توشوب تورک سلطانلری اوزینک خلقن عجلاردن صووتر
 اوچون بر پالیتیقه قوروب ایران خلقن شیعه رافضی دیه
 سنی لردن تمام آیردیلر ایرانی اسماعیل الصفوی اوزینک
 وزیر و عسکرلرینه قزل بورکلر کیگزمش ایدی شونک ایلده
 قزل بورکلر کوب زمان اوتوایلده قزلباش لر دیو مشهور
 اولدی گرچه بوا یکی حکومت اوزارینک دولتی حفظ
 وحمایه ایچون اعمال و حشیه لری بولسه ده اما تفریق
 اسلامغه بیوک سیلاردن اولوب بر قومنی ایکنجی قومدن
 باشدن آباغنه قدر آیرمشلار.

مدنیت اسلامدن یاور پاغنه کوچووی

حاضرگی زمانده بتون دنیا یوزن بافترتقان مدنیت
 نوری خلفا عباسیه زمانلارندن فالغان میراثدر خلفا عباسیه

اولا یونانستان علما و حکما سنک مصنفاتند نه قدر کتاب
 بارایسه جمله سی عربیه گه کو چراوب هم اوزلرندن کوپ
 نرسه لر کشف ایدوب دنیا بوزینه هدیه ایترب تا بشردیلار
 حتی ر وایتلره کوره خلفاً عباسیه زمانده بغداد شهرنده
 تورلو مکتب و مدرسه لرو مکمل دارالفنونلر موجود اولوب
 هر سنه بالغز علم طب فتنده کمال اتقه ایرشب مکمل شهادت
 نامه برله سکر یوز طیب و حکیم مدرسه دن چغار ایدی بالغز
 اندلس الکاسنده حاکم بولغان دولت اسلامیّه امویه
 حکمداری ملک عبدالرحمن ثالث اوزینه مخصوص کتب
 خانه سنده آلتی بوزمک جلد کتاپ بار ایدی اندلس
 طرفنده بولغان اهل اسلام آراسنده یتمش دانه کتب خانه
 موجود ایدی و خلفاً عباسیه اداره سنده بولغان کتب خانه
 و کتابلرنک کوبلکیمینی موگا قیاس برانه درجه ده بولغانون
 آگلا شوله بلنور اما بنرم حاضرده مکاتب اسلامیّه و معارف
 اسلامیّه عباسیه زمانلرینه قاراغانده بتونلی توبان
 درجه گه توشدیلر بوده ایسه بر آزاوزمزدن آرامزده
 اتفاق سزاق دن معارف نه اهمیت بیرماوچیلکدن کیلککن
 بر بلاد آسیا دن چقمش وحشی ماغول خلقی اندلس دن
 ایسه وحشی اسپانیا خلق لوی ملت اسلامیّه گه دشمنلق
 سببلی هجو ملر ایدوب مکتب و مدرسه لرنی درس خانه

لارنى ياندروب علماً اسلاميه نى اولتوروب بر ميليوندىن
 زياده كىتابلارنى جىوب انداس حىكمدارى عىسكرگه كومانده
 بىروب اوطقه ياقوشلاردا گرده بىزاره بو روشده ظلملىق
 بولماغان بولسه ايدى بزم ملت اسلام بو زمانده بىك
 ترقى تابوب آلغه كىتكى بولورار ايدى ايندى نچوك
 بولسه ده بولدى علماً اسلاميه اوزارنىك اسملرىنى اونتماسلىق
 ايتوب قالدردىلر علم معارفلىرى يا وروپا غه كوچدى
 تاريخ لرنىك روابىلر نه كوره بوكى مجالس علميه ومكانب
 عموميه لار آوروپاده تاريخ هجرىه نىك بىدى سىكز بو زارى
 چما سنده ظاهر بولما غه باشلادى بر نيچه زماندن صوك
 يا وروپانىك بعض برالوغ شهرلارنده اونى وىر بىستىت لار بنا
 قىلنوب علم ومعارف ثمره سى كورنه باشلادى كىوب
 وقت اوزماى آوروپاده عمومى تحصيل فىكرى ميدان
 آلدى علم معارف نشر نه اهالىدن وحكومتلردن بىك زور
 همت وغىر تلىر فىلوب بتون اهالى اىچون مكىتب ابتدا ئىلار
 آچوب بتون خلقنى اوفتوبازدرو اوچون مجبورى
 قىلدىلر لىكن يا وروپا خلقى تعصب لرنى بر آز يا گىلشاق
 قبله لار معارف بر زمانده عمومى تحصيل ابله بوزماننىك
 تودرغان نعمتى در دىب ظن قىلوارى بو ايسه بتونلى
 يانگىلش اىككىنى تاريخ كورساته در تحصيل عمومى فىكرى

بوزماننك تودرغان نعمتی بولمايىنچه بلكه زمان عباسی زمان
 امويه نك دنياغه وعالم بشيت كه قالدرغان نعمتلردندر
 گرچه بو وقتده آوروپا اهالیسی اوقو یازو هنر اشلرنده
 مسلمانلردن بیک آغە بیک کوب روشکه قویب کوب نرسه
 ینده دنياغه چقاردیلر بو عالی خدمتلرنی هیچ کم
 انکار ایتماسه کراک بو علم بو مدنیّت یاوروپانی قویباش
 کبی نورلاندروب انسانلرنی خیران قیلوراسق بر درجه یه
 ابرشردی لکن بونور بو مدنیّت بر ملت که ده خاص
 بولمايىنجه بلكه بتون انسانلرک مشترک بر خزینه سی در بو
 خزینه دن هر قوم اوز الوشنى آلور اوچون بیک زور
 همتلر غیرتلر کورساتوب تورلی طریق برله آماقده درار
 باری بزم قرداشلر مزاوز الوشلرنی آلورغه قورقب مصر
 بخاره فوفان ترکستان وسائر حکومت اسلامیه لر دینی
 ودنیاوی حقوقلرنی آلدروب تورلی تورلی جزا لر مشفتار
 کوروب تورماقده درار اکرده سوبلادکم خزینه دن الرشمنی
 آلورغه طرشاق بالار مزی چیت عملکتلره بیروب اوقتورساق
 ینه اوز مکتب ومدرسه لر مزی اصلاح قیلساق اول وقتده
 بزنگ حقوق دینیّه وشخصیه لر مزه هیچ بر طریق ایلمه تیه
 آماسلر شول وقتده بزنگ حاللر بخشیلانوب راحت کون
 کوررمز.

شعر

بو زمانده نیجه لر بار معلوماتسز بی خبر

هوب معارف دشمنی در مثل ایشاک بی هنر

علم تحصیل ای قزنداش بیک راحتدر جائگه

تحصیل علم آزلغندن بن ایدهم هر دم فغان

بن نچون ایتمم تمنا ملتئم اقبالنی

کوب زماندن بیرو کورم ملتک افغانی

آلمق ایستارسن بو جهانده تورلو تورلو لذتی

اهل عرفان کشیلرله دائم ایله الفتی

درد دل سرماییه سی درایکی نرسه بنده یه

برسی فکر برسی عام کوب بر اشور بنده یه

آمان دوستلر علم ایله کشی خذلان اولورمی

جاهل قالغان معارفدن آکا شادلق اولورمی

دردینه تابار دوا بی فکر یله جولان ایدن

علم ایله قلبی تولغاچ کلمستانی سیران ایدر

استرخانده مشایخ الکرام زیارتی

معلوم اوله که بو حقیر مترجم بعض معلومات و مشاهدات

تمی میدانه فویماق مقصد عاجزانه سیله حاجی ترخانده اولیا

عظام و مشایخ الکراملری علی التفصیل احوال لرینی بیان

ایتمکنی مناسب کوروب ارواحلرندن مدد و شفا عتلا رین

امید ایدوب مخلص اولان دین فردا شرمزه تذکیره اولوب
دعا ایلان یاد ایلالرون امید ایدوب ذکر و بیان
ایتمککه مجبور بولندوم آنک اوچون مشایخ الکرام دین
اسلامنی قوت تابدروده اجتهاد ایدوب امت محمد علیه-
السلام راحت راحت عمر کیچورمکلری اوچون بیک اجتهاد
قیلوب علم چراغلری سایه سنده عالم اسلامیتکه شول قدر
ضو و روشانلق و یردیکلی اعتراض ایتمککه هیچ کس قادر
اولامدی.

ایمدی شوکنا توره شهر مزده اولان مشایخ العظام زیارتلرنی
تفصیلاً بیان ایده مز.

بو علمای کرام اوز زمانلرنده بیک بیوک و مفید
خدمتلری ایله بتون اهل اسلامی ممنون ایتدیکلی اوچون
بن عاجزده بلدو کم قدرلی مخلص اولان آدم لرغه تذکیره
قالد رمق نیتیله شروع ایده من و بالله التوفیق.

شهر مزک بیوک علماسندن الشیخ مولانا زبده المشایخ
الکرام استاذ مز حاج الحرمین دملاعبد الراهب بن علی حضر-
تلی علم ظاهر و علم باطنده فرید عصر متشرع و اهل
تقوی اولوب محمود الدغستانی حضرتلرندن علم تصوفده
مرخص اولوب بارچه اشلرنده الله تبارک و تعالی بیه توکل

وتفویض تام اولوب احاد ناسدن هیچ بر طمع یوق مقصدی
 احیاً سنت رسولده و مسلمانکی ابنائاً وطنه خدمت لوجه الله
 اولوب کیچه وکوند زلری بر برینه قوشوب خصوصاً علم
 قرائتده فرید زمان اولوب هر اطرافلردن اهل علم کیلوب
 فرائت وهم شاطبی و جزری او قوتوب قران عظیم الشان
 نوری ایله شهریهزی تـزین ایتـمش ایدی سن شریفلری
 ۸۲ یه بالغ اولمش ایدی ۱۸۹۹ نی سنه ده نفس مطمئنه سی
 ارجعی الی ربک راضیه مرضیه حطابنه اجابت ایلدی
 مشهور شیخ زمان زیارتی یاننه دفن قیلندی رحمة الله تعالی
 رحمة واسعة وجعل مرقده روضة من ریاض الجنة .

مرثیه

طریقتنی تعلیم بیرگان	استرخانده وهاب حضرت
محمود ایشان جانبدن	مؤذن براغان وهاب حضرت
کشف برله حقیقتنی	بیان ایـلاب یارارلارغه
علم ظاهر علم باطن	روشان قیباغان وهاب حضرت
شریعتده طریقتده	محبتهده عبادتهده
جهان ایچره قرائتده	مشهور ایدی وهاب حضرت
کوب طالبی جیباغان ایدی	مدرسسی تولغان ایدی
راحتینی قویباغان ایدی	ملت ایچون وهاب حضرت
حقیقتنی امام آچقان	شیطان لعین آزدن قاچقان

استرخانعه علم صاحبان پیر کامل و هاب حضرت
 عرش کبرسی ارض سما فراقیدن قیلرب ناله
 نوش اولدق یاران آنکا رحلتدن و هاب حضرت

وهم الشيخ نجم الدین بن شیخ احمد البلغاری الباطنی
 پیر کامل و مکمل کوب سنه ۱۰۰۰ عمر عزیزن تصوف ایله مشغول
 اولوب علم باطنده فرید عصر متشرع و اهل تقوی و صاحب
 نفس آدم بولب جعفر الثانی حضرتلرینک خلفا سندن
 اولوب مستجاب الدعوة و صاحب کرامت آدم بولغان
 مرحوم و مغفور له نفد عمرنی خیر کثیر ایله روزگار ایدوب
 بالا خیره نفس منفوسیه کاس اجلدن شراب نوش ایتمکدن
 چاره اولمد غندان لا جریم ۱۲۱۲ نجی سنه هجریه ده ماه
 ذی الحجه نیک ۲۴ نده اوراق حیاتی اوزلب رحمه رحمانغه
 واصل اولدی سن شریف لری طوقسانه بالغ اولمشدی
 رحمه الله علیه .

مرثیه

آه دریغا نوشدی ظلمات بوجهانه بی گمان
 حق دیدارون ذوق ایدوبن کیتدی اول شیخ زمان
 افضل ایدی اول حسیده هم نسیده جمله دن
 فعلى ایدی هم موافیق سنت فخر جهان

خور علما ن کلمدی استقبال ایدوب قارشوسینه

طوردیلر رضوان جنت فتح ایدوب باب الجنان

آه ناله قیلدی آنک موتیکه ارض سما

فرقتیغه ناله ایلاب نیچه لر قوبیدی جهان

وهم الشيخ امام المسلمین عبدالهادی بن شیخ عبد-
الجبار بن عبدالمنان بن مکای القزانی مرشد کامیل ومکمل
وعلم ظاهرده فرید الزمان اولغان شیخ نجم الدین البلغار-
ینک دامادی هم خاص خلفاسیدن علم باطن ده کوب
سنه ار مرید تربیه ایلاب علم حالنی عوام وخواصقه شر
ایدوب تیاک نام موضع ده امام ومدرس اولوب ۱۲۲۳ انجی
سنه هجریه ده ۱۱ انجی ربیع الاخرده روح شریفلری جنت
آعلاکا طیران ایتدی رحمة الله علیه.

وهم الشيخ فرید العصر ووحید دهر دملای عیدالله بن-
سبحان قل اصلی قزانی بخارای شریفده تحصیل علوم ایدوب
تیاک نام موضعده نیچه سنه ار امام ومدرس اولوب
ظلمات جهالتدن کوب انسانلری خلاص ایدوب آخیر الامر
انفاسینک اعدادی تمام اولوب روح برفتو حلقری بو دنیا
وما فیها دین اعراض ایلاب جناب حقنک فرمانی ایلده
جنت عالیکما واصل اولوب اورننه عبدالهادی حضرت

امام بولغان بو ذات شريف ۱۸۵۴ نچى سنه ميلاديه ده يارلى
توبه زيارته دفن ايدلدى رحمة الله عليه .

وهم الشيخ الكامل حاج الحرمين الشريفين نعمت الله بن
سلم جعفر بو ذات شريفنك اصلى پنزه گويرناسى شيخ
محمد شريف حضر تارينك خاص خليفه سى اولوب شهر مزده
نيچه سنه ارق طريق تصوف دن تعليم يروب كوب عوام الناسنى
ظلمات جهالتدن خلاص ايلاب ۱۲۷ نچى هجرى به ده ماه
رمضان شريفنك ۱۰ نچى كوتنده رحمت رحمانغه واصل
اولوب يارلى توبه زيارته دفن ايدلدى .

وهم الشيخ معدن العلم والفهم والعرفان حاج الحرمين
الشريفين فيض الدين بن بمت مرزا افندى الغرانشى الدغستانى
برپير كامل ومستجاب الدعوة اولوب ۱۳۱ نچى سنه هجرى به ده
يوم الاثنين دار مجازنى ترك ايدوب دار غفرانه واصل
اولدى يارلى توبه زيارته دفن ايدلدى رحمة الله عليه ،

وهم الواصل الى الحقيقة والكامل فى الطريقة قطب الزمان
وعارف الوقت والاوان مولانا الشيخ اسكندر الدغستانى
حضر تلى عبادت ورياضت ايله مذكور ارباب قلوبدن
ايدى وحقيقت و طريقته راسخ اولان مشايخ لردن وعلم
تصوفده بحر محيط ايدى كوب زمان تياك نام محمده اقامت

ایدوب ۱۲۵۲ انجی سنه ده ذوالجه نك ۷ سنه ده دارالفنادن دا-
 رالبقايه رحلت ايتدی يارلی توبه زیارتنه دفن ایدادی .
 وهم العارف المحقق والکامل المدقق سالک راه الشيخ
 حبيب الله بن مرتضى زبينيچاوی کرامات سنیه سنی ومقامات
 عالیہ سی شایع وزائع اولمش ار نلردن ایدی وطریقته کزیه
 مشایخ لارندن ایدی ومهابتی ظاهر اولدغندن یوزینه
 کمسنه نظر ایتمک طاقاقت کتوره مزدی شهرمزدده کوب سنه لار
 مرید تربیه ایلاب نقد عمرنی خیر کثیر ایله کچروب ۱۲۰۵
 انجی سنه ده روح شریفلری طیران ایدوب شیخ اسکندر
 یاننه دفن قلندی .

وهم العالم العامل والعارف الواصل والمحقق الکامل
 والمدقق الفاضل الشيخ محمود الدغستانی حضر تلمری
 صلاح ایله معروف وزهد تقوی ایله موصوف احوال
 عجبہ سی ظاهر ومتواتر اولمش اولیاء الله دن ایدی بو
 ذات شریف استرحانده کوب سنه لار عمر عزیزن تصوف ایله
 اوتکاروب کوب آزغونلرنی ط. بق حقه کرتوب آخر الامر
 کأس اجلدن شراب نوش ایتمکدن چاره اولدغندن
 لاجرم ۱۲۹۵ انجی سنه ده اوراق حیاتی اوزلب رحمت
 رحمانغه واصل اولدی شیخ زمان یاننه دفن
 قبلندی رحمه الله علیه .

شعر

بو اولوم پادشاهنی هم اولیانی ملائک نلک بارون هم انبیانی
 بیروب کأس اجلدن شربتینی باریسی جان بیروبن اولدی فانی
 الهی سن قویار بزلرنی برگه نصیب ایتکل آگا عالی مکانی
 قیامتده دخی برگه اولوبن شفاعت اهلیدن هم ایله آنی

وهم الشيخ الفاضل الکامل د ملا عبد الرحیم حضرت
 فرید عصر وهر فن ده محقق ومدقق اولوب خصوصاً علم
 قرآتده فرید اولوب قرالردن عد قیلیمغه مستحق آدم بولغان
 تعلم قرآنده کوب دین فردا شلمری ظلمات جهالتدن خلاص
 ایدوب اطراف ونواحیده نور قرآن عظیم روشن اولغان
 بو ذات شریف مصرده تحصیل ایدوب حاجی ترخان
 شهرنده آغاچ مسجدنده نیچه سنه لار امامتک ایدوب اورننه
 عبد الرهاب حضرت امام بولغان بو ذات شریفک مرقد
 شریفی یارلی توبه زیارتنده رحمة الله علیه وهم سولانکا
 قریه سنده حاوی الاصول والفروع وهر فنده محقق ومدقق
 د ملا محمد جان بن علی بک حضرتی کوزلی افندی دیو
 مشهور در اصلی صارانوف غویرناسی قوزنیچسکی اویازی
 قورمایل قریه سندن د ملا ابراهیم البگوی حضرتلرندن
 تحصیل علوم ایدوب کوب سنه لار بدر منیر کبی طالب لره هر

فقدن درس بیروب کوب کشیلر کمالات طایب تعلیم تدرسکه
مرخص اولغانلر بوذات شریفنک مرقد شریفی سولانصکا
زیارتنده رحمة الله علیه وهم الشیخ عبدالناصر بن اوراضعلی
فی قریة قولاطقوی کبیر شیخ جعفر الثانی حضرتلرینک
حلیفه لرندن طریق نقشبندیه ده احیاء سنت فخرالاولین
والاخرین ایلاب کوب سنه لر حاجی ترخانده اقامت
ایدوب آخر الامر ۱۸۷۴ نجی سنه میلادی ده جـ و ارحقه
واصل اولوب یارلی توبه زیارتنه دفن ایدلدی وهم الشیخ
امام المسلمین رحمت الله ابن اشبای فی قریة الثلاثی شیخ
نعمت الله دن مرخص اولوب کوبیلر کرانسیکیده اقامت لک
ایدوب ۱۸۹۷ نجی سنه ده ۲۷نجی رمضان شریفده دارالبقا به
رحلت ایتدی یارلی توبه زیارتنه دفن ایدلدی ایتدی
بوندن ماعد امشایخ العظام اولیاء الکرام لر زیارتی حاجی
ترخانده کوب در لکن بن فقیر تاریخ وفاتلرون قابو
زمانده اولغانلر ن هیچ بر درست کنه بیلامادم لکن مشهور
ومعروف اولغان زیارت لارنی بقدر الامکان ذکر بیان
ایدا مزا اول قاض فریه سنده باقچه ایچنده شیخ مصلح الدین
افندی اصلی بخارالی شیخ زمان دیو مشهور ومعروفدر
بوذات شریف استرخان خانلری زمانده کیلوب وفات
ایتمشدر آنک یاننده شیخ اصغر غازی مدفوندر . کازاچی

بوغورده شيخ حاجی عبدالرحمن حضرتی لقبی تکللی بابا
 دیو مشهوردر . کیلاچی قریه سنده نور آتا حضرتی جید آق
 آتا حضرتی یکت عزیز حضرتی جمالی قریه سنده اوچ
 ولی الله مدفوندر . بیکاش عزیز آی صلو فره صاچ اولیاسی
 قیزان قوش توبه ده منصور آتا حضرتی یارلی توبه زیارتده
 کل خانم زیارتی مایلی کولده آق برافلی توبه ده حضر
 آتا حضرتی نوغای مخلقی قدر آتا دیرلر آصلی ترکستانی
 شهر بلغاردن کیلکان کوب سنه اقامت ایدوب شونده وفات
 اولغان حضر آتانک کرامتیدان برکون مسجد جامعده
 الرحمن سوره سین اووقوغانده تره زه دن ایکی قوش
 کروب شیخ نک ایلک باشنه قونب صدق الله العظیم وبلغ

رسوله الکریم ونحن علی ذلک من الشاهدین علیک رحمه
 الله وسلامه دیب فصیح آواز ایلان اوقب غایب اولغانلار
 حضرت شیخ بلار ملائکه در دیمش نقل من توار یخ الدغستان
 تیا کده بیاض توبه ده صاری خواجه حضرتی بیاض بابا
 دیو مشهوردرینه صبا صیانده حاجی عیسی حضرتی سولانکاده
 اسماعیل توبه سنده نور بییه خانم ایله کوزل خانم قزلار
 زیارتی خان توبه ده نور محمد حاجی ایله آخون
 حواحه زیارتی بو آخون حواجه بخاره دن کیلوب آق

سجده نیچه سندلر امام آحون بولغانی اوچ توپیده
 اولک حاجی زیارتی یاگی عسکر قریه سنده حاجی نور
 محمد حضرتی اورداک اجی دیو مشهور درپر حاواید
 قراول خانه سی بانه همت آتا حضرتی بنه قریوس اچنده
 تیمر قازوق طرفنده غی چیرگانک بانه کچک قبه کبک
 طاش دن سالونمش روس خلقی بزم بیوک کشمزدیرلر سده
 بزم اهالی اسلام تارتلری داود اسملی عزیزمزدیرلرینه
 بازاری چیرگانک کون توغش طرفنده اورام اورتا سنده
 چوراکتی بابا حضرتی بنه گاناؤ باشنداغی کوپرده قبله
 طرفنده یاگی صالغان بورطده قالغان اوتامش بابا
 حضرتی فراسنی یار او بوزنده قلوای سید بابا حضرتی
 سیدار زیارتی دیو مشهور در سید بابا بانه کون چغوش
 طرفنده قزاق خانی بوکای خاننک زیارتی مشهور در سیلاتر
 قریه سنده آق طوبه صونک بانه جکک آزی حضرتی
 فوتفده کونک بابا حضرتی مدفون در جناب حق جمله مزه
 شفاعت لار نصیب ایلاسون ای عزیز قردا شلر شوشی اولیاره
 نظر قیلوکنر آلرده بروقت بزم کبی دنیا ده ترکاک ایتدیلر
 بزاره لازم درکه آنلردن عبرت آلاق اذا کانت للمرأة ففی
 کل شیء له عبرة یعنی بر انساننک تفکری اولور سه اول

انسان هرشی دن عبرت المالی برکون کلور بزارده برآستنده
 یا تا جقمز زبرا قبرستان هر کمئنک قرارگاه در آنجا حرمت لازم
 قبرستانی هیچ نرسیده صابمق نه بیوک جهالت در بیلد کمز
 قدر تار بخلره یازوب بزدن صکره اخوانلار مز استفاده
 ایتسونلار هم قبرستانلرنی حسن محافظه به سعی ایتسونلار
 نتمکه غیر ملت لرا و زارینک قبرستانلارنی شول قدر حرمت
 و رعایه ایدرلر که گویا دنیاوی بر جنت حالده قویارلر اما
 بزم اهل اسلامک حرکات و معامله سی بخلاف قیاس نی
 قدر باد تأسف دریا که بزاره جناب الله فیکر بیر ما مش می
 حاجی ترخانده شول قدر ولی الله مدفون در ملتداشلر مزینک
 هیچ فیکرینه کلمایور که شول عزیزلرنک تربیه شریف لرن
 محافظه ایدوب اخوانلار مزه کورساتوب تا الی الفیام
 سعادتته نائل اوله دخی بزم مسلمانلر برانساننی مجا ویر
 تعیین لکن لازم در نه لازم بلکه لمصاحه واجب در چون که
 آنلر دنیاده زحمت چکوب الله غه عزیز اولمش لار در آنک
 ایچون بر ولی اوستنده بر ادب سزاک قیلنسه اول ولی نک
 اول قبردن کوچر اما کی امر مقرر در صوگره یورطدن خیر
 برکات لرو فراوان نعمت لار کوتار لماسنه سبب اولور اما بو
 زمانده عامه ناس غفلته غموس ایدوب علم و عرفان لایق
 لغندن اوتیری اتمیاز قیلما ی حکمتکه مناسب بولغان اشلر نه

مناسب بلمایوب نفس هو الارینه تابع اولب خلاف اعتقاد
 آکلار لر ای عزیز قرداشلر بونک ایله متنبه اولماسا گربعد
 سز لره چاره بو قدر خصوصاً اول جمع مال آرزوینه رایش
 کیدن انسانلرنک وهم حب جاه ایلان سرور وفائی دنیا
 لذتی ایله مغرور اولانلر ذهندن بوافاده لر بعید در حب
 جاه لذتی حجاب اولدقدن اوتری فورصالرینی اوسدرمش
 بایلرمنک عقللری قاصر در نیکه بر شاعر بو شعری کانه
 فقط بزار او چون انشاد ایتیش .

❦ شعر ❦

ایا مخزون محبت را درین دنیا چو بر بندی
 دو باره کس نمی یابد حیوة زنده کانیرا
 ای کوبینچلی و فرغانچ بنده اگر سن محبت کن بود نیاغ
 یا غلاب عمر گنی ضایع او تکار ساک نی او کنج در کشی بو
 ترک لیکن ایکی کره تا بالماس دیماک در .

❦ شعر ❦

دور ایدوب کلوب جهانه ینه بر دوران اوله
 بن کیدم بو تن سراپی بقلوب ویران اوله
 عزرائیل کلوب بگا جسم کسین داغیده
 برلر آلتده بو جسم خاک ایله کسان اوله
 نه قدر نور سام جهانده عزرائیل توتنه باقم

بیتلکمنی بار چه آلیب وارلغم نالان اوله
 بنو و جودم اعضاءری آتیله یونلار کبی
 شش جهاتم آچلو بن حسی بوق میدان اوله
 حمده افکار حواسم حشر او اوب اول عرصه ده
 قالقه لر هب یگیدن صانکم بهارستان اوله
 فیه یه باران کلو رسه فکر ایده لر احوالی
 هر بری بلمکده بنم حاله خیران اوله
 هر کیم ایستار بو کناهکار دردمندی اول زمان
 اوقوسون سوره فاتحه نی کم جانمه درمان اوله

اعتذار

فصولق ایله یازدیغم رسالهم بونده تمام بولدی کرچه
 رسالهم ده خطالر کوب اولورسه محترم ادبیلردن تصحیح
 ایتما کلرن انسانیت نامنه رجا ایدامن چونکه بیلماد کوم
 نرسه لر بیلد کوم دن کوب اولغانغه کوره یا گلش لرده نادر
 تو کلمدر بور ساله نی میدان انتشاره قویما قلمغوم جبارت
 کو ستر مک اولمای بلکه عموم استراخان مسلمانلرینه بـ
 یساد کار فالدرمق در.

حافظ جهان شاه بن عبد الجبار حاجی ترخان

سنه ۱۲۲۵

تمام

Table of Contents

Кереш	4
Татар ханлары бетеп әсирлектә калган крестьян бәяны	5
Әстерхан хөкүмәте	13
Кыргыз таифәсенең бәяне	27
Кыргызларның Русиягә табигъ булулары	27
Польша мөселманлары	30
Кытай таифәсе	33
Кызылбаш таифәсе	35
Мәдәният исламдан яуропага күчүе	37
Әстерханда мәшаихе л-кирам зиярәте	41